

Kornel Musiał**POLSKA - UKRAINA, POLACY - UKRAIŃCY:
SPECYFIKA RELACJI A ESKALACJA WOJNY
NA TERYTORIUM UKRAINY****STRESZCZENIE**

Celem artykułu jest przedstawienie reakcji władz polskich oraz społeczeństwa polskiego na eskalację konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy wywołanego przez inwazję Federacji Rosyjskiej 24.02.2022 r. przy uwzględnieniu kontekstu relacji Polski i Ukrainy oraz Polaków i Ukraińców. Autor na podstawie literatury przedmiotu przedstawia zarys współczesnych relacji dyplomatycznych Polski i Ukrainy. Kolejno weryfikuje stosunek społeczeństwa polskiego do kilku aspektów za pośrednictwem danych niereaktywnych, opracowań analitycznych, w tym raportów i komunikatów z badań: narodu ukraińskiego, opinii na temat przyjmowania uchodźców wojennych z Ukrainy, formy zaangażowania obywateli Polski na rzecz uchodźców z Ukrainy. W pracy powołano się także na doniesienia medialne, oficjalne stanowiska polityków udostępniane za pośrednictwem mediów społecznościowych oraz komunikaty rządowe, co umożliwiło przeprowadzenie analizy reakcji władz polskich na inwazję Rosji na Ukrainę. Z kolei w ramach obszaru działań legislacyjnych została krótko scharakteryzowana tzw. specustawa o pomocy uchodźcom z Ukrainy.

Główne wnioski z badań: Polska jest ważnym partnerem Ukrainy na arenie międzynarodowej; od samego początku inwazji Rosji na Ukrainę władze Polski podejmują konkretne działania, których celem jest pomoc uchodźcom wojennym; wojna na Ukrainie oraz napływ uchodźców z Ukrainy to w opinii społeczeństwa polskiego najważniejsze wydarzenia roku 2022; Polacy są za przyjmowaniem uchodźców z Ukrainy, a wielu z nich aktywnie uczestniczyło w pomocy Ukrainie i Ukraińcom; w dyskursie politycznym i społecznym udostępniane są także przekazy

dezinformujące na temat uchodźców i pomocy oferowanej im przez Polskę; wizerunek Ukraińców ukształtowany w wyniku doświadczeń historycznych nie miał większego przełożenia na postawę i zaangażowanie społeczeństwa polskiego w pomoc na rzecz uchodźców i Ukrainy.

Słowa kluczowe: Uchodźcy z Ukrainy, relacje polsko-ukraińskie, wojna na Ukrainie

WPROWADZENIE

Rosyjska inwazja na Ukrainę¹ wystawiła na próbę niemal cały świat. Od początku eskalacji tej wojny podejmowane są działania zmierzające do pokoju i udzielania pomocy wszystkim obywatelom Ukrainy. Członkowie Unii Europejskiej, Szwajcaria, Wielka Brytania i USA nałożyły sankcje na Rosję, Chiny i Indie zajęły neutralne stanowisko w konflikcie, a rządy Białorusi, Kuby, Iranu, Myanmaru, Syrii i Wenezueli oficjalnie poparły Rosję². Ze względu na bliskość geograficzną Polski i Ukrainy oraz poniekąd partnerskie stosunki dyplomatyczne tych krajów wielu ukraińskich uchodźców wojennych poszukuje schronienia i poczucia bezpieczeństwa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wiąże się to jednak z niemałym wyzwaniem instytucjonalnym i społecznym, gdyż musieli się z nim zmierzyć zarówno politycy i osoby rządzące, jak i społeczeństwo naszego kraju.

Celem artykułu jest przedstawienie reakcji władz polskich oraz społeczeństwa polskiego na eskalację konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy wywołanego przez inwazję Federacji Rosyjskiej 24.02.2022 r., przy uwzględnieniu kontekstu relacji Polski i Ukrainy oraz Polaków i Ukraińców. Główny problem badawczy sformułowano w postaci pytania: jaka jest postawa i jakie są podejmowane przez władze Rzeczypospolitej Polskiej oraz społeczeństwo polskie działania w stosunku do pogrążonej w wojnie Ukrainy, przy uwzględnieniu specyfiki relacji tych obydwu stron? Z tak postawionego problemu wynikają następujące kwestie szczegółowe: jak kształtują się współczesne relacje dyplomatyczne Polski i Ukrainy? Jaki jest stosunek społeczeństwa polskie-

1 Ostatnie dane były wprowadzane w lutym 2023 r. Autor zastrzega, że wszystkie informacje zawarte w artykule są aktualne za ten okres.

2 P. Krzykowski, *Konsekwencje wojny na Ukrainie w wymiarze żywnościowym, ekonomicznym i energetycznym*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2022, t. 14 (50), s. 110.

go do Ukraińców? Jakie działania zostały podjęte przez poszczególne władze Polski w pierwszych dniach inwazji Rosji na Ukrainę? Jakie działania legislacyjne zostały podjęte przez Polskę na rzecz uchodźców z Ukrainy? Jaką rolę odgrywa Polska w obszarze humanitarnym, logistycznym i militarnym na rzecz wsparcia i pomocy Ukrainie? Jaki jest stosunek społeczeństwa polskiego do uchodźców wojennych z Ukrainy?

W związku ze złożonym charakterem badanego problemu dokonano przeglądu dotychczasowego dorobku naukowego, w którym autorzy charakteryzowali relacje Polski i Ukrainy. Ponadto poddano analizie Ustawę z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz sięgnięto do różnych danych niereaktywnych, opracowań ośrodków analitycznych, w tym raportów i komunikatów z badań, w których weryfikowano stosunek społeczeństwa polskiego do narodu ukraińskiego oraz opinię na temat przyjmowania uchodźców wojennych z Ukrainy, a także z raportów przedstawiających zaangażowanie Polaków w aktywną pomoc uchodźcom z Ukrainy. W artykule odwołano się także do publikacji i informacji prasowych zamieszczonych na stronach internetowych mediów polskich i zagranicznych oraz publikowanych przez polityków w mediach społecznościowych wpisów za pośrednictwem których przekazywane były oficjalne oświadczenia.

POLSKA-UKRAINA, POLACY-UKRAIŃCY: ZARYS RELACJI

Szczegółowa charakterystyka relacji dyplomatycznych Polski i Ukrainy oraz relacji sąsiedzkich Polaków i Ukraińców wykracza poza ramy niniejszej pracy, warto jednak przytoczyć kilka istotnych wątków, które miały niewątpliwy wpływ na aktualny stosunek Polaków do Ukraińców. Przede wszystkim, jak podkreśla Joanna Konieczna, należy zwrócić uwagę, że Polacy najczęściej myślą o innych narodach w kontekście historycznym³. Potwierdzeniem tej tezy jest przeprowadzona analiza danych niereaktywnych przez Katarzynę Brataniec, która pisze, że „wizerunek Ukraińców w Polsce, podobnie jak Rosjan czy Niemców, ukształtowany został w wyniku doświadczeń historycznych”⁴, w tym głównie przez dramatyczne wydarzenia II wojny światowej. J. Konieczna zaznacza, że ważną rolę w skomplikowanym obrazie relacji polsko-ukraińskich pełni potoczna pamięć historyczna, jawiąca się jako czystka etniczna, rzeź ludności polskiej dokonana przez Ukraińców⁵. Sukcesywnie upo-

3 J. Konieczna, *Raport: Polacy-Ukraińcy, Polska-Ukraina. Paradoksy stosunków sąsiedzkich*, Fundacja Batorego, dostępny w Internecie: <https://www.batory.org.pl/publikacja/polacy-ukraincy-polska-ukraina-paradoksy-stosunkow-sasiedzkich/> [dostęp: 15.07.2022 r.].

4 K. Brataniec, *Narody i ich stereotypy a wizerunek Ukraińców w świadomości zbiorowej Polaków*, „Państwo i Społeczeństwo” 2016 (XVI) nr 1, s. 72.

5 J. Konieczna, dz. cyt.

Przede wszystkim, jak podkreśla Joanna Konieczna, należy zwrócić uwagę, że Polacy najczęściej myślą o innych narodach w kontekście historycznym.

wszechnia się także wiedza o zbrodniach na Wołyniu, co potwierdzają badania dynamiczne realizowane przez Centrum Badania Opinii Społecznej⁶. Ich wyniki pokazują także, że ponad połowa społeczeństwa polskiego jest zdania, że wspólna

historia Polaków i Ukraińców – różne wydarzenia z przeszłości – raczej dzieli i zdecydowanie dzieli (54% w 2013 roku oraz 60% w 2018 roku), aniżeli łączy te oba narody. Trudne kwestie historyczne Polski i Ukrainy były także podnoszone w debacie politycznej. I tak w lipcu 2009 r. sejm przyjął uchwałę w sprawie zbrodni wołyńskiej, poświęconą pamięci Polaków z Wołynia i Galicji Wschodniej, która została negatywnie oceniona na Ukrainie. Z kolei w styczniu 2010 r. Wiktor Juszczenko⁷ nadał Stepanowi Banderze tytuł Bohatera Ukrainy, co wywołało spore kontrowersje w Polsce⁸. Lech Kaczyński⁹ oświadczył wówczas, że „ostatnie działania prezydenta Ukrainy godzą w proces dialogu historycznego i pojednania. Bieżące interesy polityczne zwyciężyły nad prawdą historyczną”¹⁰.

Ihor Hurak dokonał przeglądu relacji Polski i Ukrainy w latach 2010-2015¹¹. Autor rozpoczyna analizę od kontrowersji, które towarzyszyły stosunkom polsko-ukraińskim w czasie pełnienia funkcji prezydenckiej przez Wiktora Janukowycza¹², przez ekspertów uznawanego za polityka prorosyjskiego, a obecnie poszukiwanego przez ukraińskie organy ścigania¹³. Również niekorzystne skutki dla tych stosunków miała katastrofa smoleńska, gdyż śmierć L. Kaczyńskiego, który był utożsamiany z poglądami sensu stricto proukraińskimi i antyrosyjskimi, była wielką stratą. W czasie objęcia prezydentury przez Bronisława Komorowskiego¹⁴ relacje pomiędzy Polską a Ukrainą przebiegały z różną intensywnością. Należy jednak zaznaczyć, iż ówczesny prezydent Polski wielokrotnie na arenie międzynarodowej zabiegał o dobre relacje pomiędzy Kijowem a Brukselą i jednocześnie przekonywał władze

6 Zob.: *Komunikat z badań: Wołyn 1943 – pamięć przywracana*, oprac. M. Herrmann, CBOS 2018.

7 Wiktor Juszczenko był prezydentem Ukrainy w latach 2005-2010.

8 Dekret ten został cofnięty przez ukraiński sąd w kwietniu 2010 roku.

9 Lech Kaczyński był prezydentem Polski w latach 2005-2010.

10 Zob.: *Lech Kaczyński skrytykował decyzję Juszczenki*: <https://wiadomosci.wp.pl/lech-kaczynski-skrytykował-decyzje-juszczenki-6037115853984897a> [dostęp: 16.07.2022 r.].

11 I. Hurak, *Relacje Polski i Ukrainy 2010-2015 – ukraiński punkt widzenia*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2016, nr 2, s. 181-201.

12 Wiktor Janukowycz był prezydentem Ukrainy w latach 2010-2014.

13 W 2019 roku został zaocznie skazany przez sąd w Kijowie na karę 13 lat pozbawienia wolności za zdradę stanu.

14 Bronisław Komorowski był prezydentem Polski w latach 2010-2015.

Ukrainy do eurointegracyjnych wyborów. I. Hurak pisze, że „w latach 2010-2012 polsko-ukraińskie relacje dotyczące wspólnej historii cechowała pozytywna dynamika zmian”¹⁵.

Inaczej natomiast wyglądała sytuacja w 2013 roku. Rozpoczęte przygotowania do obchodów 70. rocznicy tragedii wołyńskiej miały przełożenie na dialog polsko-ukraiński. Władze Ukrainy negatywnie odebrały próbę uchwalenia projektu przez polski sejm, w którym za organizacje przestępcze uznano Organizację Ukraińskich Nacjonalistów, Ukraińską Powstańczą Armię oraz dywizję SS „Galicja”. I choć projekt ten nie został ostatecznie przyjęty, to w późniejszym czasie ratyfikowano dwa ważne dokumenty. Pierwszy z nich to specjalna uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej dotycząca 70. rocznicy Zbrodni Wołyńskiej z dnia 20 czerwca 2013 r. W dokumencie podkreślono, że „zorganizowany i masowy charakter tych zbrodni oraz towarzyszące im okrucieństwo nadają akcji charakter czystki etnicznej noszącej znamiona ludobójstwa”¹⁶. Trzy tygodnie później (12.07.2013 r.) uchwalono dokument o podobnej treści: Uchwałę Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 lipca 2013 r. w sprawie uczczenia 70. Rocznicy Zbrodni Wołyńskiej i oddania Jej ofiarom. W obydwu aktach prawnych nie zabrakło natomiast podziękowań dla Ukraińców, którzy w trakcie II wojnie światowej pomagali Polakom. Od jesieni 2013 r. w dialogu polsko-ukraińskim koncentrowano się głównie na integracji Ukrainy z Unią Europejską. I choć strona ukraińska nie spełniła wszystkich wymagań, będących podstawą do podpisania umowy stowarzyszeniowej pomiędzy Ukrainą a Unią, prezydent B. Komorowski nalegał, aby ją podsygnować. Władze Ukrainy nie podzielały tego zdania i w konsekwencji umowa nie została zawarta. Rozczarowany decyzją strony ukraińskiej B. Komorowski odwołał zaplanowane na grudzień spotkanie obydwóch prezydentów.

Choć można było przypuszczać, że w wyniku decyzji podjętej przez W. Janukowycza strona Polska nie będzie już angażować się w integrację Ukrainy z zachodnią częścią Europy, to jednak na terytorium Ukrainy zainicjowane zostały procesy, które zwróciły uwagę całego świata, w tym również władz Polski. W listopadzie 2013 r. rozpoczęły się protesty zwolenników integracji Ukrainy z Europą, którzy żądali zmiany władzy swojego kraju. Strona polska potępiła przemoc stosowaną wobec protestujących przez oddziały milicji, apelowała do władz ukraińskich o poszanowanie praw obywateli oraz podkreślała ważną rolę, jaką Ukraina pełni w kulturze europejskiej. I. Hurak pisze, że „Polska odegrała bardzo ważną rolę w decydującym

15 I. Hurak, dz. cyt., s. 189.

16 *Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 czerwca 2013 r. w 70. rocznicę Zbrodni Wołyńskiej*, poz. 582, <https://eli.gov.pl/eli/MP/2013/582/ogl/pol> [dostęp: 28.07.2022 r.].

momencie wewnątrzukraińskiego kryzysu (...)”¹⁷. Biorąc pod uwagę relacje Rosji z Ukrainą, Adam Daniel Rotfeld słusznie podkreśla, że w przewrocie na Majdanie Rosja dostrzegła dwa główne niebezpieczeństwa¹⁸. Pierwszy z nich dotyczy gniewu ludu, który może zaowocować zmianą władzy. Drugie niebezpieczeństwo ma bezpośrednie przełożenie na sytuację polityczną w Rosji – jeżeli społeczeństwo ukraińskie osiągnie sukces, to być może u Rosjan wywoła to chęć zmian w swoim kraju.

Poparcie dla Ukrainy ze strony polskich władz było również obecne od początku rosyjskiej agresji na Krymie (aneksja Krymu przez Rosję w 2014 r.), a prowadzone działania władz Polski miały niewątpliwy wpływ na podjęcie przez Unię Europejską decyzji o nałożeniu sankcji na Rosję. Kolejne wydarzenia, w tym ucieczka W. Janukowycza oraz rosyjska agresja w Donbasie sprawiły, iż sytuacją na Ukrainie zaczęły interesować się czołowe państwa świata, przez co rola władz Polski została ograniczona, co też miało bezpośrednie przełożenie na zmniejszenie aktywności kontaktów Polski i Ukrainy.

Maciej Mróz w swoim artykule przedstawia rolę Ukrainy w polityce zagranicznej Polski od października 2015 r., czyli od momentu objęcia władzy w Polsce przez koalicję partii prawicowych pod przywództwem Prawa i Sprawiedliwości¹⁹. Historyk i politolog nakreśla główne zwroty w polityce zagranicznej tzw. dobrej zmiany. Nowy obóz rządzących dąży do „zwiększenia podmiotowej roli Polski w Unii Europejskiej i porzucenia nadmiernego – zdaniem polityków prawicowych – ulegania sugestiom płynącym z Berlina i Paryża (...)”²⁰, co w konsekwencji doprowadziło do słabnącej pozycji Polski w UE. Autor zwraca uwagę, iż Polska stała się mało atrakcyjnym partnerem dla Ukrainy, a władze ukraińskie swoją nadzieję na przyszłość zaczęły lokować w Berlinie i Paryżu. I choć jeszcze w 2018 r. Warszawa nie była partnerem strategicznym dla pogrążonej w wojnie Ukrainie, to jednak z drugiej strony Polska w dużej mierze stała się dla wielu jej obywateli miejscem pracy i zamieszkania. Biorąc pod uwagę zasłóści historyczne, które według Józefa Brynkusa i wielu innych badaczy nie sięgają zbyt daleko w przeszłość i koncentrują się na relacjach polsko-ukraińskich XX wieku

17 I. Hurak, dz. cyt., s. 196.

18 A. D. Rotfeld, *Relacje Polska-Rosja-Ukraina a zmieniający się ład międzynarodowy*, „Sprawy Międzynarodowe” 2018, t. 71 nr 1, s. 17-30.

19 M. Mróz, *Ukraina w polityce zagranicznej Polski w dobie drugiego rządu zjednoczonej prawicy pod egidą Prawa i Sprawiedliwości (2015-2018)*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2019, t. 47 nr 1, s. 23-36.

20 Tamże, s. 24.

(w tym najwięcej emocji wywołuje ludobójstwo wołyńskie²¹), warto także przytoczyć słowa Grzegorza Motyki, który pisze, że:

Strona polska od kwietnia 2015 r. zaczęła silniej niż dotąd akcentować konieczność właściwego upamiętnienia ofiar zbrodni wołyńskiej i jednoznacznego potępienia odpowiedzialnych za nią ukraińskich formacji nacjonalistycznych. W tym samym czasie strona ukraińska zdecydowała się ostatecznie na rehabilitację tychże formacji i włączenie jej przywódców do panteonu narodowych bohaterów²².

Te rozbieżne względem siebie stanowiska prowadzą do dalszych nieporozumień, które jednocześnie obejmują swym zasięgiem coraz szersze kręgi społeczne. Na podstawie analizy historii obu państw Natalia Kucińska (autorka przytacza m.in. wojnę polsko-ukraińską z lat 1918-1919, rzeź wołyńską i akcję odwetową Polaków na Podkarpaciu, przesiedlenia ludności ukraińskiej na masową skalę przez władze Polski Ludowej) stwierdza, że istotnym elementem jest dojście do porozumienia i uznanie przez Polskę i Ukrainę faktu, że oba państwa skrzywdziły się wzajemnie, co „(...) będzie pomocne w budowaniu wspólnej polityki historycznej²³.

Dariusz Klimek charakteryzuje przebieg i skalę migracji z Ukrainy. Pisze, że Ukrainę można zaliczyć do grupy największych krajów pod względem imigracji i emigracji, a przyczyny ruchu ludności były i są bardzo zróżnicowane, gdyż są one warunkowane zarówno przez względy ekonomiczne, jak i polityczne²⁴. Biorąc pod uwagę przebieg i skalę migracji zarobkowej z Ukrainy do Polski, wyróżnia trzy główne okresy tego zjawiska:²⁵

1. okres I (1991-1997): czas spontanicznej i bezwizowej migracji, pogłębiające się różnice ekonomiczne Polski i Ukrainy;
2. okres II (1998-2005): okres ograniczenia spontanicznego i niekontrolowanego napływu migrantów z Ukrainy;
3. okres III (od 2006 r.): liberalizacja przepisów dotyczących podejmowania pracy przez obywateli Ukrainy w Polsce, wzrost liczebności migrantów.

21 J. Brynkus, *Współczesne postrzeganie polsko-ukraińskiej przeszłości i jego wpływ na aktualną edukację historyczną – pole konfliktu czy źródło porozumienia?* [w:] P. Długosz i in. (red.), *Polska i Ukraina w procesie przemian społeczno-politycznych*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2021, s. 230.

22 G. Motyka, *Nieustający polsko-ukraiński spór o historię*, „Sprawy Międzynarodowe” 2018, t. 71 nr 1, s. 31-40.

23 N. Kucińska, *Analiza bezpieczeństwa Polski ze względu na sąsiedztwo Ukrainy*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego” 2021, t. 21, s. 108.

24 D. Klimek, *Funkcja ekonomiczna migracji zarobkowej z Ukrainy do Polski*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2015, s. 40.

25 Tamże, s. 52-60.

Marta Jaroszewicz i Olena Małynowska w publikacji z 2018 roku przedstawiają główne przyczyny wzrostu ukraińskich migrantów do Polski²⁶. Wskazują one m.in. na pogorszenie się sytuacji gospodarczej i obniżenie poczucia bezpieczeństwa Ukraińców ze względu na rosyjską aneksję Krymu, nierozwiązany konflikt na wschodzie Ukrainy, znaczący wzrost różnicy w płacach pomiędzy Polską a Ukrainą. Katarzyna Prus pisze, że dla wielu Ukraińców Polska jest namiastką „Zachodu”²⁷, a Krzysztof Falkowski zwraca uwagę na kilka sprzyjających czynników, które przemawiają za migracją do Polski, w tym np. bliskość geograficzna Polski i Ukrainy, stosunkowo niewielkie różnice społeczno-kulturowe oraz bariery językowe²⁸. Według danych urzędowych najliczniejszą grupę wszystkich migrantów do Polski stanowią obywatele Ukrainy, których co roku przybywa – dla porównania w roku 2010 liczba obywateli Ukrainy posiadających prawo do pobytu wynosiła 37 921, w 2013 r. – 175 656, a w 2016 – 409 303²⁹. Skalę tej ruchliwości społecznej obrazują także statystyki Komendy Głównej Straży Granicznej. Najliczniejszą grupę cudzoziemców, którzy wjeżdżali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, stanowią obywatele Ukrainy. W ostatnich latach granicę RP przekraczali głównie Ukraińcy, Rosjanie i Białorusini, dlatego też uwzględniono wyłącznie obywateli tych trzech krajów. Dane porównawcze zostały przedstawione w tabeli 1.

Również sukcesywnie wzrasta liczba Ukraińców, którzy są aktywni na rynku pracy w Polsce. K. Falkowski pisze, że „szczególnie widoczny, ewidentny boom w tym zakresie dało się zaobserwować od 2013 r.”³⁰. W przestrzni społecznej społeczeństwa polskiego obywatele Ukrainy są coraz częściej naszymi sąsiadami, pracownikami oraz osobami oferującymi różnorodne usługi, i jak podkreśla w raporcie M. Jaroszewicz oraz O. Małynowska – „Polacy są obecnie bardziej przychylni wobec pracy w Polsce obcokrajowców z Europy (z Ukrainy), niż byli w ubiegłej dekadzie”³¹.

26 M. Jaroszewicz, O. Małynowska, *Najnowsza migracja z Ukrainy do Polski: (nie)stały fenomen?*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2018, s. 2-3.

27 K. Prus, *Ukraińcy w Polsce. Wpływ rosnącej liczby imigrantów na obecną sytuację gospodarczą i społeczną Polski*, „Zeszyty Wydziału Humanistycznego” 2017, XII, s. 99.

28 K. Falkowski, *Polsko-ukraińskie stosunki gospodarcze w latach 2010-2019, ze szczególnym uwzględnieniem migracji zarobkowej* [w:] A. M. Kowalski, M. A. Weresa (red.), *Polska. Raport o konkurencyjności*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2021, s. 235.

29 Dane Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat> [dostęp: 31.08.2022 r.].

30 K. Falkowski, dz. cyt., s. 235.

31 M. Jaroszewicz, O. Małynowska, dz. cyt., s. 8.

Tabela 1. Liczba cudzoziemców, którzy wjechali na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2016-2021 (Ukraińcy, Rosjanie i Białorusini)

Rok	Obywatele Ukrainy	Obywatele Białorusi	Obywatele Rosji
2016	10 136 634	3 097 490	1 418 646
2017	10 328 654	3 632 580	1 578 732
2018	9 963 604	3 480 408	1 436 146
2019	10 416 844	3 364 638	1 472 292
2020	3 769 682	1 110 042	344 386
2021	4 296 074	865 950	204 747

Źródło: opracowano na podstawie Informacji Statystycznych Komendy Głównej Straży Granicznej za lata: 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021,

<https://www.strazgraniczna.pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> [dostęp: 25.08.2022 r.]

Według badań CBOS stosunek społeczeństwa polskiego do narodu ukraińskiego zmieniał się na przestrzeni lat i obecnie jest on zdecydowanie bardziej pozytywny niż jeszcze w latach 90. XX wieku³². Należy jednak podkreślić, że zmiany postaw są także zauważalne w odniesieniu do innych narodów, np. Niemców (w 1993 r. 53% ankietowanych deklarowało niechęć do narodu niemieckiego, a w 2022 r. 24% respondentów). Szczegółowe dane zostały zawarte w tabeli 2 i wzięto pod uwagę dwie kluczowe zmienne: deklarowaną sympatię oraz niechęć do narodu ukraińskiego.

Tabela 2. Wskazania sympatii oraz niechęci respondentów (w %) do narodu ukraińskiego według terminów badań realizowanych przez CBOS

Rok	Sympatia (w %)	Niechęć (w %)
1993	12	65
1994	9	66
1995	14	63
1996	16	60
1997	15	60
1998	13	59

32 Zob.: *Komunikat z badań: Stosunek do innych narodów*, oprac. M. Omyła-Rudzka, CBOS 2022.

1999	16	58
2001	19	49
2002	22	48
2003	19	51
2004	29	34
2005	23	50
2006	24	42
2007	25	39
2008	34	31
2010	34	29
2011	32	33
2012	32	32
2013	31	33
2014	34	33
2015	36	32
2016	27	34
2017	36	32
2018	24	40
2019	31	41
2020	35	33
2021	43	26
2022	41	25

Źródło: opracowano na podstawie Komunikat z badań: Stosunek do innych narodów, oprac. M. Omyła-Rudzka, CBOS 2022

Z analizy powyższych danych (tabela 2.) wynika, że w 1994 r. badani deklaruowali najniższy stopień sympatii do narodu ukraińskiego (9%) oraz najwyższą niechęć w stosunku do niego (66%). Z kolei najwyższy stopień sympatii przypada na rok 2021 (43% ankietowanych), a najniższy wskaźnik niechęci wystąpił w 2022 r. (25%). Sukcesywnie, choć z małymi wyjątkami, wzrasta poziom sympatii społeczeństwa polskiego do Ukraińców i jednocześnie maleje (również poza szczególnymi wyjątkami) deklarowana niechęć do tego narodu. Marek Troszczyński w raporcie *Ukraina i Ukraińcy w polskich mediach społecznościowych* przytacza wnioski z badań opartych o analizę treści, z których wynika, że zjawisko migracji oraz sami migranci są zauważalni przez przeciętnego „Kowalskiego”, co upodabnia nasze społeczeństwo (coraz mniej

homogeniczne) do społeczeństw Europy Zachodniej³³. Ukraińcy często są postrzegani jako osoby pracowite i kompetentne. Jednakże w dalszym ciągu publikowane są wypowiedzi na temat Ukraińców oparte na stereotypach, powracającym tematem jest zbrodnia wołyńska, a internauci opisują także negatywne skutki migracji, np. brak dynamicznego wzrostu płac w Polsce. Andrii Portnov zwraca jednak uwagę, że mimo różnych postaw polskiego społeczeństwa wobec Ukrainy i Ukraińców społeczeństwo to wykazało poparcie dla ukraińskiej pomarańczowej rewolucji oraz dla ukraińskiego Euro-majdanu³⁴. Również Polacy przychylnie wypowiadali się na temat przystąpienia Ukrainy do Unii Europejskiej (było za tym 73% ankietowanych w 2014 roku)³⁵. Potwierdzają to dodatkowo badania opinii publicznej z kwietnia 2022 r. realizowane w imieniu Komisji Europejskiej, na podstawie których Polacy zostali zaliczeni do grupy krajów wyrażających zgodę na przystąpienie Ukrainy do Unii Europejskiej, gdy kraj ten będzie na to gotowy (Polska – 81%; najwyższy odsetek procentowy odnotowano w Portugalii – 87%, oraz kolejno w Estonii – 83% i na Litwie – 82%)³⁶.

Według badań CBOS stosunek społeczeństwa polskiego do narodu ukraińskiego zmieniał się na przestrzeni lat i obecnie jest on zdecydowanie bardziej pozytywny niż jeszcze w latach 90. XX wieku. Należy jednak podkreślić, że zmiany postaw są także zauważalne w odniesieniu do innych narodów, np. Niemców.

INWAZJA ROSJI NA UKRAINĘ – REAKCJA POLSKICH WŁADZ

Inwazja Rosji na Ukrainę (w Rosji oficjalnie „wojskowa operacja specjalna”) rozpoczęła się 24.02.2022 r. i stanowiła eskalację wojny trwającej od 2014 r., definiowanej w literaturze przedmiotu, m.in. przez Brunona Hołysta, jako:

33 M. Troszczyński, *Ukraina i Ukraińcy w polskich mediach społecznościowych* [w:] P. Tyma (red.), *Mniejszość ukraińska i migranci z Ukrainy w Polsce. Analiza dyskursu*, Wyd. Związek Ukraiński w Polsce, Warszawa 2019, s. 52.

34 A. Portnov, *Polish-Ukrainian historical controversies* [w:] T. Stryjek, J. Konieczna-Salamatin (red.) *The politics of memory in Poland and Ukraine. From Reconciliation to De-conciliation*, Routledge, London and New York 2022, s. 21-35.

35 *Komunikat z badań: Ukraina między Rosją a Unią Europejską*, oprac. B. Roguska, CBOS 2014.

36 *Eurobarometer*: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2772> [dostęp: 31.08.2022 r.].

(...) stan wojny, i operacje prowadzone w ramach walki konwencjonalnej lub partyzanckiej, o zasięgu światowym czy lokalnym, z zastosowaniem sił lądowych, morskich i powietrznych. Stan wojny to sytuacja prawna, w której uznaje się istnienie wojny³⁷.

Większość państw zachodnich, w tym kraje stowarzyszone w ramach Unii Europejskiej oraz państwa członkowskie NATO, zdecydowanie potępiły agresję Federacji Rosyjskiej i nawoływały do natychmiastowego pokoju. O godzinie 5:08 (24.02.2022 r.) Piotr Müller – rzecznik prasowy Rządu RP – poinformował za pośrednictwem Twittera, że w trybie natychmiastowym został zwołany Komitet ds. Bezpieczeństwa Narodowego i Spraw Obronnych³⁸, a o 6:08 Prezydent RP Andrzej Duda napisał:

Mimo wysiłków wspólnoty międzynarodowej Ukraina padła ofiarą brutalnej, niesprovokowanej i niesprawiedliwionej rosyjskiej napaści. Współdziałamy z naszymi sojusznikami z NATO oraz UE, wspólnie odpowiemy na rosyjską brutalną agresję i nie pozostawimy Ukrainy bez wsparcia³⁹.

W tym samym dniu głos zabrał także Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji Mariusz Kamiński: „Będziemy wspierali naród ukraiński oraz każdego naszego ukraińskiego sąsiada, jeśli takiej pomocy będzie potrzebował. Będzie on mógł liczyć na solidarność polskiego państwa i, wierzę, że na solidarność każdego Polaka”⁴⁰.

W efekcie rosyjskiej inwazji i wynikających z niej zagrożeń, w tym zachwiania poczucia bezpieczeństwa i obawy o życie własne i swoich bliskich, wielu Ukraińców podjęło decyzję o natychmiastowym opuszczeniu swojego kraju, co spowodowało olbrzymi ruch graniczny i trudną sytuację na punktach granicznych Ukrainy z Polską. Straż Graniczna poinformowała, że minionej doby (tj. 24.02.2022 r.) odprawiła 38,2 tyś. podróżnych, z czego 29 tyś. to osoby, które zostały wpuszczone do Polski⁴¹. Do tej pory⁴², na podstawie informacji udostępnionych przez Straż Graniczną, funkcjonariusze zweryfikowali dokumenty w przejściach granicznych na kierunku z Ukrainy do Polski 9,876 mln osób. W marcu 2022 roku wizytę na polsko-ukraińskim przejściu granicznym Korczowa-Krakowiec w gminie Radymno złożył A. Duda, który powiedział, że „przyj-

37 B. Hołyst, *Przeciwko życiu. Tom 2: Determinanty społeczne i kulturowe*, Wyd. PWN, Warszawa 2018, s. 36.

38 Twitter (Piotr Müller): <https://twitter.com> [dostęp: 31.08.2022 r.].

39 Twitter (Andrzej Duda): <https://twitter.com> [dostęp: 31.08.2022 r.].

40 Twitter (Mariusz Kamiński): <https://twitter.com> [dostęp: 31.08.2022 r.].

41 Twitter (Straż Graniczna): <https://twitter.com> [dostęp: 31.08.2022 r.].

42 Stan na dzień 16.02.2023 r.

miemy wszystkich (czyt. uchodźców z Ukrainy), którzy będą tego potrzebowali⁴³. Ze względu na trudną sytuację i eskalację konfliktu na Ukrainie wojewoda podkarpacki oraz lubelski utworzyli punkty recepcyjne w pobliżu przejść granicznych, w których osoby uciekające przed konfliktem zbrojnym mogły otrzymać podstawową opiekę medyczną, ciepły posiłek, napoje, możliwość odpoczynku oraz niezbędne informacje na temat pobytu w Polsce. W tym samym czasie została także uruchomiona podstrona internetowa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Informacja dla uchodźców z Ukrainy, dostępna zarówno w języku polskim, jak i ukraińskim⁴⁴. Szczególne znaczenie dla uciekających przed wojną obywateli Ukrainy ma Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Należy także zaznaczyć, że według danych udostępnionych przez World Economic Forum Polska była niekwestionowanym liderem na tle innych sąsiednich krajów Ukrainy, do których obywatele tego kraju uciekali przed wojną (np. dane z maja 2022 r. pokazują, że granicę z Polską przekroczyło 3,505,890 osób, a do uplasowanej na drugim miejscu Rumunii przyjechało około 961,270 obywateli Ukrainy)⁴⁵.

Wspomniana ustawa (potocznie nazywana także specustawą) wprowadziła szereg istotnych rozwiązań dla osób uciekających z Ukrainy przed konfliktem zbrojnym. Celowo na tym etapie starano się nie stosować pojęcia „uchodźca” ze względu na jego wieloznaczność. Wskazane jest zatem określenie, jaka definicja została przyjęta na potrzeby niniejszej pracy. W szerokim rozumieniu uchodźcami są osoby zmuszone przez okoliczności od nich niezależne do opuszczenia swych miejsc zamieszkania⁴⁶. Źródłem takiej decyzji może być zarówno konflikt zbrojny, prześladowania, jak i kłeski żywiołowe, co jednocześnie warunkuje, iż nie mogą to być osoby, które opuściły swój kraj z własnych chęci, np. w celu zmiany warunków mieszkaniowych lub poszukujące lepiej płatnej pracy. Na podstawie przytoczonej powyżej definicji oraz opracowanego ustawowo określenia, jaką grupę osób dotyczą szczególne zasady zalegalizowania pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej w związku z trwającym konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy, uznano, że uchodźcy to obywatele Ukrainy oraz osoby nieposiadające obywatelstwa ukraińskiego (ale będące małżonkiem obywatela Ukrainy) zmuszone przez okoliczności od nich niezale-

43 *Andrzej Duda na polsko-ukraińskim przejściu granicznym*: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-krajowe/prezydent-na-polsko-ukraińskim-przejściu-granicznym,49973> [dostęp: 31.08.2022 r.].

44 *Zob.: Informacja dla uchodźców z Ukrainy*: <https://www.gov.pl/web/mswia/informacja-dla-uchodzcow-z-ukrainy> [dostęp: 31.08.2022 r.].

45 *World Economic Forum*: <https://www.weforum.org/agenda/2022/06/ukraine-refugee-crisis-europe-conflict-migration/> [dostęp: 12.12.2022 r.].

46 B. Wierzbicki, *Uchodźcy w prawie międzynarodowym*, Wyd. PWN, Warszawa 1993, s. 25.

ne do opuszczenia swych miejsc zamieszkania z powodu konfliktu zbrojnego, które przybyły na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa w okresie od dnia 24 lutego 2022 r. do dnia zakończenia konfliktu zbrojnego⁴⁷.

Wraz z ogłoszeniem i ujednoczeniem Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, która była kolejno nowelizowana, dokonano wiele zmian w innych aktach prawnych (np. w Ustawie z dnia 27 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych), aby wprowadzone przepisy były ze sobą spójne i wzajemnie się nie wykluczały. Tzw. specustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w dniu podpisania jej przez prezydenta Polski liczyła 123 strony, a jej treść ma związek z kilkoma istotnymi obszarami, w tym m.in.:

- szczególne zasady powierzenia pracy obywatelom Ukrainy;
- pomoc zapewniana przez wojewodów, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne podmioty;
- utworzenie Funduszu Pomocy w celu finansowania lub dofinansowania realizacji zadań na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy;
- niektóre uprawnienia obywateli Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny;
- szczególne zasady przedłużania okresów legalnego pobytu obywateli Ukrainy oraz wydanych im przez organy polskie dokumentów dotyczących uprawnień w zakresie wjazdu i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- niektóre uprawnienia obywateli polskich i obywateli Ukrainy będących studentami, nauczycielami akademickimi lub pracownikami naukowymi;
- szczególne regulacje dotyczące kształcenia, wychowania i opieki dzieci i uczniów będących obywatelami Ukrainy;
- szczególne zasady organizacji i funkcjonowania uczelni w związku z zapewnieniem miejsc na studiach dla obywateli Ukrainy;
- szczególne zasady podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej przez obywateli Ukrainy;
- szczególne zasady prowadzenia dystrybucji produktów leczniczych przeznaczonych na pomoc humanitarną na terytorium Ukrainy przez Rządową Agencję Rezerw Strategicznych⁴⁸.

47 Tamże; *Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*, Dz.U. 2022 poz. 583, dostępna w Internecie: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220000583> [dostęp: 31.08.2022 r.].

48 *Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy...*, dz. cyt., Art. 1.3.

W myśl powyższej ustawy od 16 marca 2022 roku obywatele Ukrainy, którzy uciekli ze swojego kraju przed wojną, mogą ubiegać się o nadanie numeru PESEL – według informacji udostępnionej na stronie Cyfryzacji KPRM w pierwszym tygodniu przyznano ich ponad 250 tysięcy⁴⁹. Wprowadzone dane do rejestru PESEL umożliwiają potwierdzenie tożsamości, jednocześnie dzięki PESEL-owi obywatele Ukrainy mogą korzystać z wielu świadczeń, w tym np. rodzinnych, wychowawczych czy też z dofinansowania pobytu dziecka w żłobku. Na podstawie analizy treści ustawy poniżej zostały przedstawione główne formy pomocy instytucjonalnej dla uchodźców z Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Polski w okresie od 24.02.2022 r.⁵⁰:

1. Legalność pobytu obywatelom Ukrainy, a także ich małżonkom niemającym obywatelstwa ukraińskiego, którzy wjechali z Ukrainy do Polski od początku rosyjskiej inwazji (przez 18 miesięcy);
2. Nadanie numeru PESEL oraz możliwość założenia Profilu Zaufanego (gmina);
3. Wojewoda może zapewnić pomoc obywatelom Ukrainy polegającą na: zakwaterowaniu, zapewnieniu całodziennego wyżywienia zbiorowego, zapewnieniu transportu do miejsc zakwaterowania, finansowanie przejazdów środkami transportu publicznego, zapewnienie środków czystości i higieny osobistej, organizację miejsc udzielania doraźnej pomocy medycznej;
4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz jednostki jemu podległe mogą zapewnić pomoc obywatelom Ukrainy m.in. w zakresie wspieraniu prowadzenia działalności artystycznej, naukowej, dydaktycznej, badawczej, stypendium twórczego, pobytu twórczego;
5. Fundusz Pomocy w Banku Gospodarstwa Krajowego (finansowanie lub dofinansowanie zadań na rzecz pomocy Ukrainie i jej obywatelom);
6. Uprawnienia do wykonywania pracy na terytorium RP, możliwość zarejestrowania się jako osoba bezrobotna albo poszukująca pracy;
7. Możliwość prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium RP;
8. Uproszczone procedury związane z pełnieniem roli opiekuna nad małoletnim;

49 *Cyfryzacja KPRM*: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/cwierc-miliona-numerow-pesel-dla-obywateli-ukrainy> [dostęp: 31.08.2022 r.].

50 *Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy*, dz. cyt.

9. Prawo do świadczeń rodzinnych, świadczenia wychowawczego, świadczenia dobrego startu, rodzinnego kapitału opiekuńczego, dofinansowania obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna;
10. Uprawnienia do opieki medycznej udzielanej na terytorium RP;
11. Studenci: możliwość ubiegania się o stypendium socjalne, kredyt studencki, zapomogę; weryfikacja osiągniętych efektów uczenia się, jeżeli obywatel Ukrainy nie dysponuje dokumentami poświadczającymi odbyte etapy studiów;
12. Dostęp do bezpłatnej edukacji.

Od początku eskalacji tej wojny Polska aktywnie uczestniczy także w pomocy humanitarnej i militarnej niesionej Ukrainie oraz wsparciu tego kraju na arenie międzynarodowej. Diane Francis na portalu think-tanku Atlantic Council pisze, że Polska jest „cichym bohaterem”, np. w odniesieniu do podjętej decyzji o wysłaniu czołgów na Ukrainę przez Niemcy i Stany Zjednoczone – Polscy przywódcy odegrali w tej sytuacji kluczową rolę⁵¹. Autorka podkreśla, że:

wiodąca rola Polski w europejskiej odpowiedzi na inwazję Putina odzwierciedla rozległe doświadczenia tego kraju z rosyjskim imperializmem zarówno w jego carskiej, jak i sowieckiej formie. Odkąd Polska przystąpiła do Unii Europejskiej w 2004 roku, politycy w Warszawie ostrzegają Europę przed rosnącym zagrożeniem ze strony odradzającej się i rewizjonistycznej Rosji⁵².

D. Francis zwraca także uwagę na to, że w obliczu działań militarnych na terytorium Ukrainy Polska wyznaczyła standardy humanitarnej reakcji Europy i jednocześnie kraj ten przoduje w wezwaniach dotyczących zaostrzenia sankcji wobec Rosji. Polska również aktywnie wysyła Ukrainie pomoc wojskową i odgrywa kluczową rolę w logistycznych wysiłkach na rzecz dostarczenia Ukrainie międzynarodowej pomocy wojskowej.

51 Atlantic Council: *Poland is leading Europe's response to the Russian invasion of Ukraine*: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/poland-is-leading-europes-response-to-the-russian-invasion-of-ukraine/> [dostęp: 17.02.2023 r.].

52 Tamże.

Na podstawie doniesień medialnych⁵³ oraz wypowiedzi Ambasadora RP w Kijowie⁵⁴ możemy stwierdzić, iż zarówno władze Ukrainy, jak i społeczeństwo ukraińskie widzi kluczową rolę Polski w udzielanej im pomocy. Wspomina o tym także ukraiński politolog w wywiadzie dla portalu „Rzeczpospolita”: „(...) Polska zaś robi wszystko, co może, i tyle, na ile pozwala jej własny potencjał. Przyjęła naszych uchodźców, przekazuje nam broń. Ukraińcy też widzą, że prezydent Duda wobec nas ma szczerą intencję”⁵⁵.

W obliczu działań militarnych na terytorium Ukrainy Polska wyznaczyła standardy humanitarnej reakcji Europy i jednocześnie kraj ten przoduje w wezwaniach dotyczących zaostrzenia sankcji wobec Rosji.

INWAZJA ROSJI NA UKRAINĘ A SPOŁECZEŃSTWO POLSKIE

Badania realizowane przez CBOS pokazują, że najważniejszym wydarzeniem minionego roku (2022 r.) zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym jest wojna na Ukrainie (37,5% badanych – wydarzenie roku 2022 w kraju; 64,9% badanych – wydarzenie roku 2022 na świecie)⁵⁶. Na drugim miejscu w wymiarze krajowym uplasował się napływ uchodźców z Ukrainy, pomoc uchodźcom, uchodźcy (11,2% respondentów). Na podstawie wyników innych projektów badawczych CBOS możemy stwierdzić, że Polacy są za przyjmowaniem uchodźców wojennych z Ukrainy⁵⁷. Najwyższy odsetek osób będących przychylnych przyjmowaniu ukraińskich uchodźców wystąpił na przełomie lutego i marca 2022 roku, czyli niedługo po zaatakowaniu Ukrainy przez Rosję – 94% respondentów. I choć zauważalna jest w tej kwestii tendencja spadkowa, należy podkreślić, że większość społeczeństwa polskiego nie sprzeciwia się tej formie pomocy – za przyjmowaniem

53 Np.: *Tak Ukraińcy dziękowali prezydentowi Dudzie. Tłum ludzi na ulicy*: <https://dorzczy.pl/swiat/391348/prezydent-duda-witany-przez-tlum-ludzi-we-lwowie.html> [dostęp: 17.02.2023 r.].

54 *Ambasador RP w Kijowie: sami Ukraińcy oceniają, że nie mogliby się bronić bez polskiej pomocy*: <https://polskieradio24.pl/5/1223/artykul/3092688,ambasador-rp-w-kijowie-sami-ukraincy-oceniaja-ze-nie-mogliby-sie-bronic-bez-polskiej-pomocy> [dostęp: 17.02.2023 r.].

55 *Ukraiński politolog: Polska, nasz główny przyjaciel*: <https://www.rp.pl/polityka/art37771771-ukrainski-politolog-polska-nasz-glowny-przyjaciel> [dostęp: 17.02.2023 r.].

56 *Komunikat z badań: Rok pod znakiem wojny – wydarzenie roku 2022 w Polsce i na świecie*, oprac. K. Pankowski, CBOS 2023.

57 *Zob.: Komunikat z badań: Polacy wobec wojny na Ukrainie*, oprac. J. Scovil, CBOS 2022.; *Komunikat z badań: Polacy w obliczu wojny na Ukrainie*, oprac. J. Scovil, CBOS 2022.

uchodźców w kwietniu 2022 r. było 91% badanych; w maju 89%, w czerwcu 82%. Minimalny wzrost zauważalny jest w lipcu 2022 r. – 84% społeczeństwa polskiego i jest to najwyższy odsetek procentowy na tle następnych miesięcy: w sierpniu 81%, we wrześniu 79%, w październiku 76%, w listopadzie 83%, w grudniu 79% i w styczniu 2023 r. 78% respondentów⁵⁸. Ponadto autorzy badania podkreślają, że za przyjmowaniem uchodźców z Ukrainy częściej optują osoby starsze – 86% w grupie wiekowej 65 + wobec 72% wśród najmłodszych respondentów⁵⁹.

Zróznicowaną tendencję, choć utrzymującą się w 2022 roku na poziomie co najmniej 50% wskazań respondentów, można zauważyć w deklaracjach pomocy uchodźcom z Ukrainy (nieodpłatna pomoc bezpośrednia oraz udzielana przez osoby z gospodarstwa domowego). Najwyższy odsetek wskazań wystąpił w kwietniu 2022 r. – 63% respondentów. W maju już jest zauważalny trend spadkowy aż o 9% - 54% społeczeństwa polskiego, a w czerwcu: 52%. W lipcu, sierpniu i wrześniu 53% respondentów wskazało udzielanie pomocy uchodźcom z Ukrainy. W październiku i listopadzie była to połowa społeczeństwa (50%), a w grudniu zanotowano 2% wzrost – 52% respondentów. Z kolei w styczniu 2023 r. zauważalny jest najniższy odsetek procentowy osób, które same lub ktoś z ich gospodarstwa domowego dobrowolnie i nieodpłatnie pomagał uchodźcom z Ukrainy – 41%. Jest to aż 11-punktowy spadek w stosunku do grudnia, choć jak przypuszczają autorzy badania, jest to raczej związane z wysoką inflacją i koniecznością oszczędzania, aniżeli zmianą stosunku do Ukraińców⁶⁰. Potwierdzeniem tej hipotezy są dane socjodemograficzne, które pokazują, że „(...) pomocy uchodźcom częściej udzielają osoby lepiej sytuowane, posiadające wyższe dochody per capita, lepiej oceniające swoje warunki materialne, a także z wyższym wykształceniem”⁶¹.

Pomoc niesiona przez społeczeństwo polskie była bardzo zróżnicowana. W czerwcu najwięcej respondentów deklarowało, że przekazywała uchodźcom rzeczy (np. żywność, ubrania, artykuły higieniczne) – 76% odsetek badanych deklarujących pomaganie uchodźcom z Ukrainy, 39% odsetek ogółu badanych. Na drugim miejscu uplasowała się forma wsparcia zaliczana również do pomocy materialnej – 57% badanych deklarujących pomaganie uchodźcom z Ukrainy (29% ogółu badanych) przekazywało pieniądze na rzecz Ukrainy i Ukraińców. Z kolei 12% respondentów deklarujących pomoc udostępniało uchodźcom swoje mieszkanie lub dom. Taki sam wynik

58 *Komunikat z badań: Polacy wobec wojny na Ukrainie i ukraińskich uchodźców*, oprac. J. Scovil, CBOS 2023.

59 Tamże, s. 4.

60 Tamże, s. 5.

61 Tamże.

uzyskała odpowiedź dotycząca organizacji zbiórek lub innych akcji pomocowych. Nieco mniej (11% badanych) pomagało naszym sąsiadom w załatwianiu spraw, np. w urzędzie, w przychodni, szkole. Mniej niż 10% odpowiedzi uzyskały następujące formy wsparcia: praca w charakterze wolontariusza w punkcie recepcyjnym, pobytowym dla uchodźców (7%), przygotowywanie posiłków (6%), przewożenie ludzi z granicy (4%), inne (5%).

Przytoczone wcześniej statystyki dotyczące liczby osób, które przekroczyły granicę z Ukrainy do Polski, pokazują, z jaką skalą wyzwania musiało zmierzyć się społeczeństwo polskie. Przygotowany przez Pawła Downarowicza oraz Annę Wydrę raport z badań *Zaangażowanie Polaków w aktywną pomoc uchodźcom z Ukrainy* odkrywa empatyczność naszych obywateli, będących zaangażowanych w różne inicjatywy oraz organizujących zbiórki od pierwszych dni ataku Rosji na Ukrainę⁶². Wyniki badań przedstawionych w raporcie⁶³, oparte na zebraniu danych za pomocą metody TAPI na reprezentatywnej próbie losowo-kwotowej osób powyżej 15 roku życia (n=1020), przedstawiają dotychczasowe różne formy wsparcia uchodźców z Ukrainy, w które angażowali się Polacy. Najwięcej badanych zadeklarowało wsparcie finansowe (42% respondentów). Na drugim miejscu usytuowała się niesiona pomoc w nauce języka polskiego (11% badanych) oraz kolejno: wsparcie w sprawach administracyjno-urzędowych (10%), wspólne spędzanie czasu wolnego (8%), pomoc w poszukiwaniu pracy (8%), udostępnienie mieszkania/pokoju (7%).

Należy także podkreślić, że zdecydowana większość naszego społeczeństwa uważa, iż pomoc oferowana uchodźcom z Ukrainy przez Polskę jest wystarczająca (od kwietnia 2022 r. do stycznia 2023 r. odsetek procentowy odpowiedzi w poszczególnych miesiącach nie był niższy niż 61%, najwyższy w styczniu 2023 r. – 68%, najniższy we wrześniu i październiku – 61% respondentów). W styczniu 2023 r. co piąty badany uważał, że jest ona zbyt duża.

Rosnąca liczba ukraińskich uchodźców w Polsce przyczynia się do wzrostu dezinformujących przekazów na ich temat. W mediach społecznościowych popularność zdobywają treści, które starają się przekonać czytelników, że przybywający do naszego kraju Ukraińcy są lepiej traktowani od Polaków.

62 Zob.: P. Downarowicz, A. Wydra, *Raport z badań: Zaangażowanie Polaków w aktywną pomoc uchodźcom z Ukrainy*, Warszawa 2022.

63 Tamże.

Sceptycznie natomiast społeczeństwo polskie ocenia możliwe scenariusze zakończenia wojny, choć są one oczywiście trudne do przewidzenia (takiego zdania było 25% respondentów w kwietniu, 26% osób w czerwcu, 26% w styczniu 2023 r.). W styczniu 2023 r. najwięcej respondentów (31%) uważała, że Ukraina będzie musiała zrezygnować z części swojego terytorium oraz że Rosja wycofa się z zaatakowanych terytoriów Ukrainy (28%).

Biorąc pod uwagę międzynarodowy aspekt pomocy Ukrainie, społeczeństwo polskie bardziej skłania się ku temu, że społeczność międzynarodowa robi wystarczająco dużo – 50% badanych w kwietniu 2022 r. i 59% w styczniu 2023 r. Różnie z kolei kształtowały się odpowiedzi w odniesieniu do działań NATO wobec wojny na Ukrainie. W kwietniu 2022 r. 47% badanych uważało, że są to działania zbyt ostrożne, a 41% respondentów uznało je za odpowiednie. W grudniu 2022 r. zmalał odsetek osób uważających, że są to działania zbyt ostrożne do 36% badanych, a odpowiedź „odpowiednie” zaliczyło 8-puntowy wzrost (49% badanych)⁶⁴.

Badania dotyczące nastrojów społecznych w odniesieniu do wojny na Ukrainie prowadziła również firma Social Changes⁶⁵. Według danych udostępnionych przez Social Changes 61% badanych uważa, że Polska słusznie postąpiła, przekazując walczącej Ukrainie czołgi oraz inny sprzęt wojskowy. Wśród respondentów przeważała także opinia, że Ukraina powinna prowadzić walki aż do ostatecznego zwycięstwa (47% badanych), a 28% uznało, że Ukraina powinna podjąć negocjacje z Rosją w sprawie zakończenia wojny.

Problematyczne wnioski z badań przedstawiają Przemysław Sadura oraz Sławomir Sierakowski. Autorzy raportu *Polacy za Ukrainą, ale przeciw Ukraincom*. Raport z badań socjologicznych przeprowadzili badania fokusowe, które wykazały, że z jednej strony Ukraińcy są ofiarami pogarszającej się sytuacji ekonomicznej Polaków (np. respondenci uważali, że uchodźcy są uprzywilejowani, roszczeniowi i traktowani lepiej niż Polacy), a z drugiej strony, „resentyment wobec uchodźców z Ukrainy nie idzie w parze z niechęcią wobec samej Ukrainy. Polacy kibicują Ukrainie w wojnie z Rosją”⁶⁶.

64 Komunikat z badań: *Polacy o wojnie na Ukrainie i zaangażowaniu NATO*, oprac. J. Scovil, CBOS 2022.

65 Social Changes: <https://socialchanges.pl> [dostęp: 17.02.2023].

66 P. Sadura, S. Sierakowski, *Polacy za Ukrainą, ale przeciw Ukraincom. Raport z badań socjologicznych*, Warszawa 2022, s. 29-36.

Na niepokojące treści zwraca także uwagę Anna Mierzyńska w artykule prasowym ze stycznia 2023 r.⁶⁷. Autorka pisze:

Obserwujemy intensyfikację antyukraińskiej wojny informacyjnej w polskiej przestrzeni internetowej. Treści po polsku zgodne z rosyjskimi interesami szerzy już ponad 70 kanałów na Telegramie. Na Facebooku działają kilkutyśięczne grupy jawnie sprzeciwiające się „ukrainizacji Polski”. Są też kanały informacyjne z wielotysięczną publicznością⁶⁸.

A. Mierzyńska przytacza kilka istotnych przykładów, takich jak organizacja protestów w Polsce (oficjalnie antywojennych), antyukraińskie grupy na Facebooku (np. przekształcona grupa z Nie wierzymy w pandemię Covid-19 na STOP U-KRAINIZACJI POLSKI) czy też zamieszczanie wpisów o korzystnych dla Rosji narracjach (np. atakowanie NATO, USA i UE, wzbudzanie niechęci wobec Ukrainy i Ukraińców). Nie brakuje także wpisów emocjonalnych odwołujących się do zbrodni wołyńskiej, kultu Bandery i UPA (np. „Nie wspieram Banderowskiej Ukrainy”, „Ukraino!!! Rozlicz się z ludobójstwa na polskim narodzie”⁶⁹).

O powielaniu treści mających charakter propagandowy piszą także twórcy raportów Stowarzyszenia Demagog⁷⁰. Już w marcu 2022 r. autorzy zaznaczali, że:

Rosnąca liczba ukraińskich uchodźców w Polsce przyczynia się do wzrostu dezinformujących przekazów na ich temat. W mediach społecznościowych popularność zdobywają treści, które starają się przekonać czytelników, że przybywający do naszego kraju Ukraińcy są lepiej traktowani od Polaków, bo np. dostają darmowe mieszkania⁷¹.

Na łamach „Demagoga” podawane są także inne przykłady: nieprawdziwa informacja dotycząca kryteriów otrzymania stypendium („w mediach społecznościowych pojawiła się informacja, że Narodowe Centrum Nauki (NCN) ogłosiło program, w ramach którego stypendium przysłu-

67 *Eto nie nasza wajna! W Polsce coraz silniejsza agresja informacyjna przeciwko Ukrainie*: <https://oko.press/eto-nie-nasza-wajna-w-polsce-coraz-silniejsza-agresja-informacyjna-przeciwko-ukrainie> [dostęp: 15.02.2023 r.].

68 Tamże.

69 Facebook (Stop ukrainizacji Polski): <https://www.facebook.com> [dostęp: 20.02.2023 r.].

70 Zob.: Stowarzyszenie Demagog: <https://demagog.org.pl> [dostęp: 17.12.2022 r.].

71 *Ukraińscy uchodźcy nie są przesiedleńcami*: https://demagog.org.pl/fake_news/ukrainscy-uchodzcy-nie-sa-przesiedlencami/ [dostęp: 15.01.2023 r.].

guje osobom z Ukrainy niezależnie od wymogów naukowych. „Musisz tylko być Ukraińcem”⁷². W lutym 2023 r. „Demagog” pisze, że „dezinformujące treści na temat uchodźców i udzielanej im pomocy nie tracą na popularności”⁷³.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Na podstawie przeglądu piśmiennictwa naukowego możemy stwierdzić, iż trudno jest wskazać jednoznaczne wnioski w odniesieniu do relacji dyplomatycznych Polski i Ukrainy. Z jednej strony władze Polski podejmowały wielokrotne próby dialogu i koncentrowały się na integracji Ukrainy z Unią Europejską. Z drugiej jednak strony nie sprzyjały temu prorosyjskie zapędy niektórych polityków Ukrainy oraz podnoszone w dyskursie politycznym akcenty nawiązujące do tragicznych wydarzeń z przeszłości. I choć jeszcze kilka lat temu Warszawa nie była partnerem strategicznym dla Ukrainy, należy zauważyć, że to właśnie Polska stała się dla wielu jej obywateli miejscem życia, co pokazują dane statystyczne i rosnąca liczba obywateli Ukrainy w Polsce. Również widoczna jest zmiana postaw społeczeństwa polskiego do narodu ukraińskiego – wyrażana przez większość w formie sympatii aniżeli niechęci.

Inwazja Rosji na Ukrainę pokazała, że próby polskich władz na rzecz integracji Ukrainy z Unią Europejską są w dalszym ciągu aktualne, gdyż to właśnie Polska jako jedno z pierwszych państw potępiła agresję zbrojną Federacji Rosyjskiej i od początku eskalacji tej wojny dba o interesy Ukrainy na arenie międzynarodowej, stając się ważnym dla niej partnerem humanitarnym, logistycznym i militarnym. Jest to także zauważalne przez ekspertów zagranicznych. Ponadto masowe decyzje dotyczące opuszczenia Ukrainy ze względu na konflikt zbrojny spowodowały trudną sytuację na punktach granicznych, na co szybko zareagowały władze wybranych województw, tworząc punkty recepcyjne. „Otwartość granic” i chęć przyjmowania uchodźców z Ukrainy wymusiły wprowadzenie konkretnych rozwiązań legislacyjnych, co przełożyło się na przyjęcie tzw. specustawy regulującej pobyt i pomoc osobom uciekającym przed działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa.

Wojna na Ukrainie oraz napływ uchodźców z Ukrainy to najważniejsze wydarzenia roku 2022 w opinii społeczeństwa polskiego. Zdecydowana większość badanych opowiada się za przyjmowaniem uchodźców wojen-

72 *Aby dostać stypendium, wystarczy być Ukraińcem? Fałsz!*: https://demagog.org.pl/fake_news/aby-dostac-stypendium-wystarczy-byc-ukraincem-falsz/?fbclid=IwAR0pWoHeRr4ktomohcc_neNxoCCwn7HQ3CBdBsSnlCaMGAUGITjZ-K49XJM [dostęp: 16.02.2023 r.].

73 Tamże.

nych z Ukrainy, choć jeszcze w 2017 r., jak podają autorzy badania CBOS⁷⁴, „na przyjmowanie przez Polskę uchodźców z krajów objętych konfliktami zbrojnymi (bez sprecyzowania, skąd pochodzą) nie zgadza się prawie dwie trzecie badanych – 63%”⁷⁵. Dodatkowo część społeczeństwa polskiego (w kwietniu 2022 r. 63%; w styczniu 2023 r. 41% badanych) aktywnie uczestniczyła w niesionej pomocy, która miała bardzo zróżnicowany charakter – polegała m.in. na przekazywaniu rzeczy i pieniędzy uchodźcom, udostępnianiu pokoju lub mieszkania uchodźcom, organizacji zbiórek, pracy w charakterze wolontariusza w punkcie recepcyjnym, wsparciu w sprawach administracyjno-urzędowych itd. Co najmniej 61% badanych (w zależności od miesiąca realizacji badań) jest zdania, że pomoc oferowana przez Polskę uchodźcom z Ukrainy jest wystarczająca.

Jednak niepokojącym sygnałem są grupy i profile w mediach społecznościowych, które rozpowszechniają dezinformujące przekazy na temat uchodźców i oferowanej im pomocy przez Polskę. Również zwiększa się aktywność protestów antywojennych pod hasłem „To nie nasza wojna”⁷⁶. Z kolei badania fokusowe wykazały m.in., że respondenci biorący w nich udział uważali, że Ukraińcy są winni pogarszającej się sytuacji ekonomicznej Polaków. Ze względu na złożoną problematykę badań nad uchodźstwem wskazana jest eksploracja określonych problemów badawczych, w tym i także monitorowanie nastrojów społecznych i analizy zmian, jakie ewentualnie w tym obszarze zachodzą.

Należy także zaznaczyć, że wizerunek Ukraińców ukształtowany w wyniku doświadczeń historycznych nie miał większego przełożenia na postawę i zaangażowanie społeczeństwa polskiego w pomoc dla uchodźców i ogólnie Ukrainy. W dalszym ciągu aktywny jest w debatach – zarówno w przestrzeni społecznej, jak i politycznej – temat rzezi wołyńskiej, choć warto w tym miejscu ponownie wspomnieć stanowisko N. Kucińskiej, że istotnym elementem jest dojście do porozumienia i budowanie wspólnej polityki historycznej⁷⁷.

74 Należy wziąć pod uwagę, że kryzys migracyjny zapoczątkowany w 2015 r. w Europie miał całkowicie inny kontekst i inna była również na jego temat narracja w dyskursie politycznym i społecznym.

75 *Komunikat z badań: Stosunek do przyjmowania uchodźców*, oprac. M. Feliksiak, CBOS 2017.

76 Relacja: *Protest antywojenny „To nie nasza wojna”* (21.01.2023 r.): <https://www.youtube.com/watch?v=fbDMPDrZBy4> [dostęp: 17.02.2023 r.].

77 N. Kucińska, dz. cyt.

BIBLIOGRAFIA

Aby dostać stypendium, wystarczy być Ukraińcem? Fałsz!: https://demagog.org.pl/fake_newsaby-dostac-stypendium-wystarczy-byc-ukraincem-falsz/?fbclid=IwAR-0pWoHeRr4ktomohcc_neNxoCCwn7HQ3CBdBsSnIcaMGAUGITjZ-K49XJM [dostęp: 16.02.2023 r.].

Ambasador RP w Kijowie: sami Ukraińcy oceniają, że nie mogliby się bronić bez polskiej pomocy: <https://polskieradio24.pl/5/1223/arttykul/3092688,ambasador-rp-w-kijowie-sami-ukraincy-oceniaja-ze-nie-mogli-by-sie-bronic-bez-polskiej-pomocy> [dostęp: 17.02.2023 r.].

Andrzej Duda na polsko-ukraińskim przejściu granicznym: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-krajowe/prezydent-na-polsko-ukrainskim-przejsciu-granicznym,49973> [dostęp: 31.08.2022 r.], <https://twitter.com> [dostęp: 31.08.2022 r.].

Atlantic Council: *Poland is leading Europe's response to the Russian invasion of Ukraine:* <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/poland-is-leading-europes-response-to-the-russian-invasion-of-ukraine/> [dostęp: 17.02.2023 r.].

Brataniec K., *Narody i ich stereotypy a wizerunek Ukraińców w świadomości zbiorowej Polaków*, „Państwo i Społeczeństwo” 2016 (XVI) nr 1.

Brynkus J., *Współczesne postrzeganie polsko-ukraińskiej przeszłości i jego wpływ na aktualną edukację historyczną – pole konfliktu czy źródło porozumienia?*, w: *Polska i Ukraina w procesie przemian społeczno-politycznych*, red. P. Długosz i in., Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2021.

Cyfryzacja KPRM: <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/cwierz-miliona-numerow-pesel-dla-obywateli-ukrainy> [dostęp: 31.08.2022 r.].

Downarowicz P., Wydra A., *Raport z badań: Zaangażowanie Polaków w aktywną pomoc uchodźcom z Ukrainy*, Warszawa 2022.

Eto nie nasza wajna! W Polsce coraz silniejsza agresja informacyjna przeciwko Ukrainie: <https://oko.press/eto-nie-nasza-wajna-w-polsce-coraz-silniejsza-agresja-informacyjna-przeciwko-ukrainie> [dostęp: 15.02.2023 r.].

Eurobarometer: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2772> [dostęp: 31.08.2022 r.].

Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat> [dostęp: 31.08.2022 r.].

Falkowski K., *Polsko-ukraińskie stosunki gospodarcze w latach 2010-2019, ze szczególnym uwzględnieniem migracji zarobkowej*, w: *Polska. Raport o konkurencyjności*, red. A. M. Kowalski, M. A. Weresa, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2021.

Facebook (Stop ukrainizacji Polski): <https://www.facebook.com> [dostęp: 20.02.2023 r.].

Hołyst B., *Przeciwko życiu. Tom 2: Determinanty społeczne i kulturowe*, Wyd. PWN, Warszawa 2018.

Hurak I., *Relacje Polski i Ukrainy 2010-2015 – ukraiński punkt widzenia*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2016, XIII, nr 2.

Informacja dla uchodźców z Ukrainy: <https://www.gov.pl/web/mswia/informacja-dla-uchodzcow-z-ukrainy> [dostęp: 31.08.2022 r.].

Informacje Statystyczne Komendy Głównej Straży Granicznej za lata: 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, dostępne w Internecie: <https://www.strazgraniczna.pl/pl/granica/statystyki-sg/2206,Statystyki-SG.html> [dostęp: 25.08.2022 r.].

Jaroszewicz M., Małynowska O., *Najnowsza migracja z Ukrainy do Polski: (nie)stały fenomen?*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2018.

Klimek D., *Funkcja ekonomiczna migracji zarobkowej z Ukrainy do Polski*, Wyd. Politechniki Łódzkiej, Łódź 2015.

Komunikat z badań: Ukraina między Rosją a Unią Europejską, oprac. B. Roguska, CBOS 2014.

Komunikat z badań: Stosunek do przyjmowania uchodźców, oprac. M. Feliksiak, CBOS 2017.

Komunikat z badań: Wołyń 1943 – pamięć przywracana, oprac. M. Herrmann, CBOS 2018.

Komunikat z badań: Polacy wobec wojny na Ukrainie, oprac. J. Scovil, CBOS 2022.

Komunikat z badań: Polacy w obliczu wojny na Ukrainie, oprac. J. Scovil, CBOS 2022.

Komunikat z badań: Polacy o wojnie na Ukrainie i zaangażowaniu NATO, oprac. J. Scovil, CBOS 2022.

Komunikat z badań: Stosunek do innych narodów, oprac. M. Omyła-Rudzka, CBOS 2022.

Komunikat z badań: Rok pod znakiem wojny – wydarzenie roku 2022 w Polsce i na świecie, oprac. K. Pankowski, CBOS 2023.

Komunikat z badań: Polacy wobec wojny na Ukrainie i ukraińskich uchodźców, oprac. J. Scovil, CBOS 2023.

Konieczna J., Raport: *Polacy-Ukraińcy, Polska-Ukraina. Paradoksy stosunków sąsiedzkich*, Fundacja Batorego, dostępny w Internecie: <https://www.batory.org.pl/publikacja/polacy-ukraincy-polska-ukraina-paradoksy-stosunkow-sasiedzkich/> [dostęp: 15.07.2022 r.].

Krzykowski P., *Konsekwencje wojny na Ukrainie w wymiarze żywnościowym, ekonomicznym i energetycznym*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2022, tom 14 (50).

Kucińska N., *Analiza bezpieczeństwa Polski ze względu na sąsiedztwo Ukrainy*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego” 2021, t. 21.

Lech Kaczyński skrytykował decyzję Juszczenki: <https://wiadomosci.wp.pl/lech-kaczynski-skrytykowal-decyzje-juszczenki-6037115853984897a> [dostęp: 16.07.2022 r.].

Motyka G., *Nieustający polsko-ukraiński spór o historię*, „Sprawy Międzynarodowe” 2018, t. 71.

Mróz M., *Ukraina w polityce zagranicznej Polski w dobie drugiego rządu zjednoczonej prawicy pod egidą Prawa i Sprawiedliwości (2015-2018)*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2019, t. 47 nr 1.

Portnov A., *Polish-Ukrainian historical controversies*, w: *The politics of memory in Poland and Ukraine. From Reconciliation to de-conciliation*, red. T. Stryjek, J. Konieczna-Sałamatin, Routledge, London and New York 2022.

Pruś K., *Ukraińcy w Polsce. Wpływ rosnącej liczny imigrantów na obecną sytuację gospodarczą i społeczną Polski*, „Zeszyty Wydziału Humanistycznego” 2017, XII.

Relacja: *Protest antywojenny „To nie nasza wojna” (21.01.2023)*: <https://www.youtube.com/watch?v=fbDMPDrZBy4> [dostęp: 17.02.2023 r.].

Rotfeld A. D., *Relacje Polska-Rosja-Ukraina a zmieniający się ład międzynarodowy*, „Sprawy Międzynarodowe” 2018, t. 71.

Sadura P., Sierakowski S., *Polacy za Ukrainą, ale przeciw Ukraińcom. Raport z badań socjologicznych*, Warszawa 2022.

Social Changes: <https://socialchanges.pl> [dostęp: 17.02.2023].

Stowarzyszenie Demagog: <https://demagog.org.pl> [dostęp: 17.12.2022 r.].

Tak Ukraińcy dziękowali prezydentowi Dudzie. Tłum ludzi na ulicy: <https://dorzeczy.pl/swiat/391348/prezydent-duda-witany-przez-tlum-ludzi-we-lwowie.html> [dostęp: 17.02.2023 r.].

Troszczyński M., *Ukraina i Ukraińcy w polskich mediach społecznościowych*, w: *Mniejszość ukraińska i migranci z Ukrainy w Polsce. Analiza dyskursu*, red. P. Tyma, Wyd. Związek Ukraiński w Polsce, Warszawa 2019.

Twitter (Piotr Müller; Andrzej Duda; Mariusz Kamiński; Straż Graniczna): <https://twitter.com> [dostęp: 17.02.2023 r.].

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 czerwca 2013 r. w 70. rocznicę Zbrodni Wołyńskiej, poz. 582, dostępna w Internecie: <https://eli.gov.pl/eli/MP/2013/582/ogl/pol> [dostęp: 28.07.2022 r.].

Ukraińscy uchodźcy nie są przesiedleńcami: https://demagog.org.pl/fake_news/ukrainscy-uchodzczy-nie-sa-przesiedlencami/ [dostęp: 15.01.2023 r.].

Ukraiński politolog: Polska, nasz główny przyjaciel: <https://www.rp.pl/polityka/art-37771771-ukraiński-politolog-polska-nasz-główny-przyjaciel> [dostęp: 17.02.2023 r.].

Ustawa z dnia 27 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych, Dz.U. 2022 poz. 350, dostępna w Internecie: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20220000350> [dostęp: 31.08.2022 r.].

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz.U. 2022 poz. 583, dostępna w Internecie: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20220000583> [dostęp: 31.08.2022 r.].

Wierzbicki B., *Uchodźcy w prawie międzynarodowym*, Wyd. PWN, Warszawa 1993.

World Economic Forum: <https://www.weforum.org/agenda/2022/06/ukraine-refugee-crisis-europe-conflict-migration/> [dostęp: 12.12.2022 r.].

POLAND - UKRAINE, POLES - UKRAINIANS: SPECIFICITY OF RELATIONS AND ESCALATION OF WAR ON UKRAINE'S TERRITORY

ENGLISH SUMMARY

The aim of this article is to present the forms of assistance (institutional and social) received by Ukrainian citizens in Poland due to the ongoing hostilities on the territory of their country. The author illustrates the outline of relations between Poland and Ukraine and refers to previous research on the attitude of Poles towards Ukrainians (e.g. CBOS reports). Next, the adopted conceptual apparatus is described on the basis of the literature on the subject, including the ambiguity of the legal aspect of refugees and the definition of social support adopted for the purposes of the research from a functional approach. A case study was chosen as the research method, and the material for the analysis consisted of non-reactive data (analysis of the content of the Act of 12 March 2022 on assistance to citizens of Ukraine in connection with the armed conflict on the territory of that country; posts and comments posted by Polish citizens on Facebook groups, including, among others, the „Help for Ukraine” group, which has over 580,000 members) and the results from the field pilot study - the study involved 9 women who crossed the Ukrainian-Polish border in the period from 24 February 2022. The field research was exploratory in nature and its main objective was to verify the assessment of institutions and received social support by Ukrainian refugees residing in Poland. The analysis of the data made it possible to outline the main areas of institutional support, to distinguish four types of social support (emotional, informational, instrumental and material), which indicates solidarity and willingness of Polish society to help Ukrainians. The results of the field research show a positive assessment of the activities carried out by state institutions and Polish society in the opinion of female respondents, who unanimously indicated Poland as a country providing special assistance to Ukraine (the following countries were placed in order: UK, Lithuania, Czech Republic, USA). The author indicates, however, that the problems and issues raised in the article are not exhaustive and further stages of field research are planned.

Key words: Ukrainian refugees, Polish-Ukrainian relations, war in Ukraine

Kornel Musiał

Uniwersytet Wrocławski oraz
Karkonoska Akademia Nauk Stosowanych w Jeleniej Górze

ORCID 0000-0002-8405-5062

Socjolog, pedagog, nauczyciel akademicki w Karkonoskiej Akademii Nauk Stosowanych w Jeleniej Górze oraz doktorant nauk socjologicznych w Kolegium Doktorskim Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Jego główne zainteresowania naukowe obejmują zagadnienia związane z socjologią organizacji, bezpieczeństwa i ryzyka.